

Stanisława Pańczuk
Bogdan Pańczuk

SZLAKI ROWEROWE JAKO PRODUKT TURYSTYCZNY KRAINY KANAŁU ELBLĄSKIEGO

**Praca seminaryjna
napisana pod kierunkiem
doc. dr Hanny Bohdanowicz**

Olsztyn 2009

Spis treści

Wstęp	3
1. Potencjał rozwojowy turystyki rowerowej	4
1.1. Potencjał przyrodniczy	22
1.2. Potencjał kulturowy, w tym Kanał Elbląski	
1.3. Historia, wydarzenia, ludzie	34
1.4. Planowanie rozwoju turystycznego obszaru	
2. Inwentaryzacja szlaków rowerowych	
2.1. Stan szlaków rowerowych na obszarze Kanału Elbląskiego do 2008 roku	
2.2. Koncepcja przebiegu szlaków rowerowych obszaru Kanału Elbląskiego	
2.3. Przyjęte metody znakowania szlaków rowerowych Kanału Elbląskiego	
3. Znakowanie szlaków rowerowych i ich rozbudowa	
3.1. Stan oznakowania szlaków rowerowych na obszarze Kanału Elbląskiego w 2009 roku	
3.2. Koncepcja rozbudowy szlaków rowerowych obszaru Kanału Elbląskiego	
4. Promocja szlaków rowerowych	
4.1. Rajdy rowerowe jako produkt turystyczny obszaru Kanału Elbląskiego	
4.2. Przewodnik po szlakach rowerowych	
4.3. Film o szlakach i rowerowych jako obszarowym produkcie turystycznym	
6. Podsumowanie i wnioski końcowe	
7. Bibliografia	
8. Informacja o załącznikach	70

Wstęp

Opracowanie „**Szlaki rowerowe jako produkt turystyczny Krainy Kanału Elbląskiego**” skupia się głównie na opisie obszarowego produktu turystycznego opartego na szlakach rowerowych.

Jej celem jest pokazanie procesu tworzenia produktu turystycznego opartego na potencjale umownego obszaru Kanału Elbląskiego. Ten cel realizowany jest poprzez opis organizacji spójnego obszaru, budowania produktów turystycznych opartych głównie o dziedzictwo przyrody, kultury, bogatą historię, ciekawych ludzi. Zgodnie uznano, że jednym ze sposobów zagospodarowania tego potencjału jest tworzenie i rozwój szlaków rowerowych oraz promocja aktywnej turystyki rowerowej.

Dlatego też praca „Szlaki rowerowe jako produkt turystyczny Krainy Kanału Elbląskiego” zawiera syntetyczny opis potencjału, koncepcję tworzenia szlaków rowerowych, ich przebieg i sposób znakowania. Przedstawia perspektywy rozwoju szlaków rowerowych w postaci tematycznych produktów turystycznych połączonych z imprezami promocyjnymi obszaru.

W bogatym potencjale turystycznym umownie wyodrębnionego obszaru **wyróżnikiem** jest **Kanał Elbląski**. Na jego motywie oparto rozwój turystyczny Krainy Kanału Elbląskiego, budowę wizerunku i marki obszaru. Kanał jest niekwestionowaną atrakcją turystyczną uznaną za jeden z siedmiu cudów Polski¹

Decyzję o połączeniu Powiśla z Zalewem Wiślanym i Morzem Bałtyckim podjęli rajcy Elbląga w 1825 roku. W 1837 roku zdecydowano o finansowaniu inwestycji. Budowę rozpoczęto w 1944 roku, a całkowicie zakończono w 1881 roku. Początkowo kanał służył wyłącznie celom gospodarczym. Dopiero w 1912 roku przeplłynął pierwszy statek wycieczkowy. Po drugiej wojnie światowej ponownie wznowiono ruch turystyczny w 1947 roku. Obecnie Żegluga Ostródzko-Elbląska przewozi około 45 tysięcy turystów rocznie. Rejs „statkiem po trawie” na pięciu pochylniach jest jedną z ciekawszych atrakcji regionu Warmii i Mazur. Same rejsy „statkiem po trawie”, czy „kajakiem po trawie” to jednak za mało. Postanowiono wzbogacić ofertę turystyczną o nowe propozycje obszarowe.

W opracowaniu posłużono się metodą opisu opartego głównie o materiały i dokumenty źródłowe wypracowane przede wszystkim w Związku Gmin Kanału Ostródzko - Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego w Ostródzie² oraz w Stowarzyszeniu Łączy Nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania w Elblągu³.

¹ Kanał Elbląski został uznany za piąty cud Polski w rankingu Rzeczypospolitej w 2007 roku.

² Związek Gmin Kanału Ostródzko-Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego powstał w 1992 roku w Pasłęku i początkowo tworzyło go 15 jednostek samorządu terytorialnego. Obecnie w jego skład wchodzi 17 jst.

³ Stowarzyszenie Łączy Nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania w Elblągu powstało w 2006 roku. Tworzyło je 34 osoby fizyczne. Obecnie LGD posiada 77 członków.

1. Potencjał rozwojowy turystyki rowerowej⁴

Zasięg opracowania obejmuje **15** gminnych jednostek administracyjnych zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, leżących w trzech powiatach: elbląskim, ławskim i ostródzkim, wokół szlaków wodnych Kanału Elbląskiego, tj.:

Miasta: Elbląg, Ława i Ostróda,

Miasta i Gminy: Kisielice, Miłomłyn, Pasłęk, Susz i Zalewo

Gminy: Elbląg, Gronowo Elbląskie, Ława, Małdyty, Markusy, Ostróda, Rychliki;

Umowny obszar wokół Kanału Elbląskiego, to geograficznie Żuławy Wiślane (administracyjnie: Elbląg, Gronowo Elbląskie, Markusy) i Pojezierze Ławskie (administracyjnie: Ława, Kisielice, Małdyty, Miłomłyn, Ostróda, Rychliki, Susz i Zalewo). Kulturowo wyróżnia się Żuławy i Powiśle.

Obszary wokół **Kanału Elbląskiego** to idealne miejsce do rozwoju turystyki rowerowej ze względu na istniejący potencjał ludzki, przyrodniczy, kulturowy i historyczny. Największą atrakcją jest sam Kanał Elbląski, jako liniowa budowla hydrotechniczna z systemem **4** słuz i **5** pochylni, gdzie statki „pływają po trawie”, pokonując różnicę poziomów wody blisko **100** m na długości **9,6** km między jeziorem Druzno i jeziorem Piniewskim.

Umowny obszar Kanału Elbląskiego obejmuje powierzchnię **2.247 km²**. Zamieszkuje go **278.768** osób przy gęstości zaludnienia **125** osób na km²⁵.

O atrakcyjności obszaru wokół Kanału Elbląskiego dla rozwoju turystyki, decyduje istniejący potencjał ludzki, przyrodniczy i kulturowy oraz historyczny.

1.1. Potencjał ludzki

Z **potencjału ludzkiego** obszarów wokół Kanału Elbląskiego, mających wpływ na rozwój turystyki, tworzenie i znakowanie szlaków rowerowych warto wyróżnić:

® **zorganizowaną** i sprawdzoną w działaniu trwałą **współpracę** w formie:

- > partnerstwa gminnych jednostek samorządu terytorialnego w Związku Gmin Kanału Ostródzko – Elbląskiego i Pojezierza Ławskiego w Ostródzie działającego od 1992 roku;
- > partnerstwa sektora publicznego i gospodarczego w Zachodniomazurskiej Organizacji Turystycznej w Ostródzie i w Lokalnej Organizacja Turystycznej Pojezierza Ławskiego i Dorzecza Drwęcy w Ławie, zajmujących się działalnością promocyjną południowego obszaru, zwanego Mazurami Zachodnimi;

⁴ Stanisława Pańczuk „Potencjał obszaru Kanału Elbląskiego” w: [Materiał konferencyjny. Spotkanie informacyjno rekrutacyjne otwierające projekt „Program LEADER kuźnią lokalnych liderów”]. Ostróda 2009, str. 25-26.

⁵ Praca zbiorowa. Studium wykonalności „Zintegrowany system promocji turystycznej obszaru Kanału Elbląskiego” RPO Warmia i Mazury 2007-2013 Oś priorytetowa „Turystyka”, działanie 2.2. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Olsztyn 2008, str. 9.

- > trójsektorowego partnerstwa sektora publicznego, społecznego i gospodarczego w Stowarzyszeniu Łączy Nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania w Elblągu, które koncentruje swoją działalność na obszarach wiejskich, zgodnie z jasno określonymi zasadami współpracy typu LEADER obejmującymi partnerstwo, programowanie, podejście terytorialne i zintegrowane, oddolne finansowanie i zarządzanie, innowacyjność, współpracę i tworzenie sieci;
- ® **doświadczenie** w planowaniu i wspólnej realizacji zadań „Programu rozwoju turystyki w obszarze Kanału Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego”, „Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Kanału Elbląskiego” w tym projekcie kluczowego „Ścieżki rowerowe” oraz w **planowaniu zadań** w „Lokalnej Strategii Rozwoju” obszarów wiejskich Kanału Elbląskiego na lata 2009-2015;
- ® wymierną **współpracę** ze Związkiem Gmin Kanału Ostródzko - Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego w Ostródzie, z Oddziałami **PTTK** w Elblągu i Olsztynie przy inwentaryzacji, wytyczaniu i znakowaniu szlaków rowerowych i wodnych oraz szkoleniu znakarzy – opiekunów szlaków rowerowych, zgodnie z instrukcjami znakarskimi PTTK;
- ® nabyte **doświadczenie** i sprawdzeni **znakarze** szlaków rowerowych przy znakowaniu **297,2** km szlaków znakami malowanymi i **134,5 km** znakami podwieszanymi typu R-1 i R-1a i R-1b;
- ® **zaangażowanie partnerów** w proces uzgodnień, konsultacji i finansowania znakowania szlaków rowerowych oraz szkolenia związane z tworzeniem produktów turystycznych;
- ® nabyte **doświadczenie** w ramach Stowarzyszenia **w organizacji rajdów**: Śladami Georga Jacoba Steenke (2 edycje w 2007 i 2008 r.), Śladami Pana Samochodzika (2007 r.), Śladami Mennonitów (2008 r.), organizacji imprez i wydawnictw promocyjnych.

1.2. Potencjał przyrodniczy

Potencjał przyrodniczy decydujący o atrakcyjności obszarów wiejskich Kanału Elbląskiego to:

- ® Bogate **zasoby wodne**, w tym: **80** większych jezior zajmujących powierzchnię **11.811** ha; **rzeki**: Drwęca (22 km), Osa (22 km), Liwa (26 km), Nogat (62 km) i Elbląg (14 km), Wąska (44,9 km); większe **cieki** jak: Sała, Sirwa, Fiszewka, Tina i Bałewka; **Zalew Wiślany** graniczący z Gminą Elbląg.
- ® **Lasy** stanowiące ponad **24%** powierzchni obszaru: najczęściej w Gminie Iława (34%), najmniej w Gminach Gronowo Elbląskie i Markusy (od 0-0,9%).
- ® **Obszary** prawnie **chronione** zajmujące ponad **47%** powierzchni. Stanowią je:
 - > **12 rezerwatów** przyrody – razem **5.125** ha: Jezioro Czerwica, Jezioro Drużno, Jeziora Gaudy, Jezioro Iłgi, Jasne, Jezioro Karaś, Niedźwiedzie Wielkie, Rzeka Drwęca, Ujście Nogatu, Zatoka Elbląska, Zielony Mechacz, Dęby w Krukach Pasłęckich;
 - > **2 parki krajobrazowe** – **23.000** ha: Pojezierza Iławskiego i Wysoczyzny Elbląskiej;
 - > **13 obszarów** chronionego krajobrazu – **74.322** ha: Jeziora Drużno, Rzeki Nogat, Pojezierza Iławskiego część A i B, Pojezierza Iławskiego Wschód, Wysoczyzny Elbląskiej

- Zachód, Kanału Elbląskiego, Rzeki Liwy, Jeziora Goryńskiego, Doliny Dolnej Drwęcy, Lasów Taborskich, Rzeki Baudy, Rzeki Wąskiej;
- > **7 użytków ekologicznych – 208,8 ha:** Jezioro Kociołek, Jezioro Łaskie, Jezioro Plajtek Duży, Jezioro Plajtek Mały, Wyspa Czaplak, Las Łęgowy i Olsowy;
- > **393** pomniki przyrody;
- > sieć **Natura 2000**, w tym: Jezioro Druzno, Lasy Iławskie i Zalew Wiślany;
- > pomnikowe aleje wzdłuż dróg i szlaków rowerowych.

1.3. Potencjał kulturowy, w tym Kanał Elbląski

Potencjał kulturowy obszaru stanowi:

- ® **Kanał Elbląski**, jako szlak wodny o łącznej długości **151** km z systemem **5** pochylni, **4** śluz, wrót ochronnych i jazów, stanowiący największą atrakcję i perłę tego obszaru. Jest to zabytek o światowej randze;
- ® **311 obiektów** wpisanych do Rejestru Zabytków;
- ® **1.730 obiektów** wpisanych w ewidencji wojewódzkiej;
- ® **krajobraz kulturowy** o różnorodności stylów;
- ® **kulturę** duchową cechuje:
 - > Brak wspólnej tożsamości historycznej i kulturowej;
 - > Synkretyzm etniczny (napływowa ludność z różnymi wartościami kulturowymi, historią, tradycją, obrzędami, zwyczajami, religią);
 - > Nie elitarna kultura ludowa.

1.4. Historia, wydarzenia, ludzie

Potencjał historyczny obszaru to przede wszystkim Prusowie – pierwotne plemiona, Święty Wojciech, Krzyżacy, mennonici, Napoleon Bonaparte i Maria Walewska, Immanuel Kant, Georg Jacob Steenke, Emil von Behring, Edward Stachura, Zbigniew Nienacki i wielu innych.

Wydarzenia historyczne, które wywarły największy wpływ na rozwój obszaru:

- ® Podobne pruskie korzenie obszaru i procesy kolonizacyjne;
- ® Chrystianizacja i sekularyzacja;
- ® Obszary pogranicza podlegające częstym działaniom zbrojnym;
- ® Budowa Kanału Elbląskiego łączącego gospodarczo Pojezierze Iławskie z Morzem Bałtyckim;
- ® Wydarzenia II wojny światowej;
- ® Powojenne przesiedlenia ludności powodujące lukę cywilizacyjną i przerwanie ciągłości kulturowej obszaru.

2. Inwentaryzacja szlaków rowerowych

2.1. Stan szlaków rowerowych na obszarze Kanału Elbląskiego do 2008 roku

Moda na turystykę rowerową i brak jednolitego systemu wytyczania i znakowania szlaków rowerowych w Krainie Kanału Elbląskiego skłonił zespół planistyczny Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Kanału Elbląskiego do zaplanowania i realizacji jednego z sieciowych zadań pn. „Ścieżki rowerowe (dokumentacja) - sieć”⁶. Projekt przewidywał opracowanie w 2007 roku dokumentacji za kwotę 85.000 zł i przygotowanie szlaków rowerowych do przyjęcia turystów w latach 2008-2009. Wartość zadania oszacowano na 3.000.000 zł. W fiszce projektowej zawartej w ZSROW KE⁷ oprócz tła projektu – opisu problemów, celów, produktów, rezultatów i efektów oraz budżetu i źródeł finansowania, lat realizacji i odpowiedzialnych wskazywano planowane etapy realizacji obejmujące:

- ® opracowanie koncepcji przebiegu 300 km trasy rowerowej z uzgodnieniami,
- ® wykonanie dokumentacji organizacji ruchu,
- ® wytyczenie i oznakowanie tras
- ® promocję tras.

W trakcie realizacji zadania „ścieżki rowerowe”⁸ uzgodniono, że podstawą do podjęcia jakichkolwiek zadań planistycznych winna być **inwentaryzacja istniejących** na tym terenie szlaków rowerowych. W trakcie prac inwentaryzacyjnych, na podstawie przewodników, map, folderów, stron internetowych, strategii rozwoju, znajomości terenu ustalono wykaz „wirtualnych” szlaków rowerowych. Sporządzono dokumentację opisową i fotograficzną **12** szlaków o łącznej długości **441,65** km wg jednolitego wzoru obejmującego rysunek mapowy, opis ogólny i szczegółowy, opis ciekawych miejsc i miejscowości, przebieg szlaku, dokumentację fotograficzną⁹. Sprawdzone w terenie i opisane szlaki to:

- ® Międzynarodowa **Trasa Rowerowa R-1**. Na terenie Polski ma 675 km. Odcinek od granicy województwa warmińsko-mazurskiego w pobliżu Bałartu do Elbląga wynosi **24,5** km;
- ® Transgraniczny Szlak Rowerowy **‘Wokół Zalewu Wiślanego’ R- 64** o długości 187 km. Odcinek od granicy województwa warmińsko - mazurskiego w Kępinach Wielkich do Elbląga wynosi **18,4** km;

⁶ Pańczuk Stanisława, Effenberg Gabriela, Zarudzki Ryszard. Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Kanału Elbląskiego. Stowarzyszenie Łączy Nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania w Elblągu, Elbląg – Ostróda – Iława 2006, str. 174.

⁷ Pańczuk Stanisława, Effenberg Gabriela, Zarudzki Ryszard. Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Kanału Elbląskiego. Stowarzyszenie Łączy Nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania w Elblągu, Elbląg – Ostróda – Iława 2006, Załączniki 1-107 ZSROW KE – fiszki projektowe, str. 3

⁸ Zadanie zostało zrealizowane w ramach projektu Stowarzyszenia Łączy Nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania w Elblągu pn. „Łączy nas Kanał Elbląski – realizacja ZSROW KE” w Schemacie II Programu Pilotażowego LEADER+SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, 2004-2006”.

⁹ Krzysztof Mieczkowski. Inwentaryzacja szlaków rowerowych w obszarze Kanału Elbląskiego, Elbląg 2007.

- ® Szlak **NIL – 13z zielony**: międzyregionalny łączący Łławę z Toruniem o długości 162 km. Na obszarze Kanału Elbląskiego odcinek z Łławy do granicy Gminy Łława w pobliżu jeziora Radomno wynosi **7,0 km**;
- ® Szlak **NIL-201s czarny** Łława – Siemiany o długości **23,2 km**;
- ® Szlak **czzerwony**: Miłomłyn – Winiec – Tarda – Miłomłyn o długości **20,2 km**;
- ® Szlak **żółty**: Miłomłyn – Słonecznik – Miłomłyn o długości **35,5 km**;
- ® Szlak **niebieski**: Miłomłyn – Karnity – Miłomłyn o długości **34,0 km**;
- ® Szlak **zielony**: Zalewo – Półwieś – Witoszewo – Jerzwałd o długości **20,0 km**;
- ® Szlak **niebieski** Siemiany – Kamieniec – Siemiany o długości **44,3 km**;
- ® Szlak **żółto – zielony „Pochylnia”** (70 km) Sarna – Dobrocin, w gminie Małdyty **47,90 km**;
- ® Szlak **żółty „Pan Samochodzik”** Morąg – Morąg o dł. 110 km, w tym na obszarze oddziaływania Kanału Elbląskiego z Tardy w Gminie Miłomłyn do Dobrocina w gminie Małdyty - **74,4 km**;
- ® Szlak **czzerwony „Wokół Jezioraka”** o długości **91,5 km**

W wyniku inwentaryzacji szlaków w terenie stwierdzono, że **cztery** szlaki oznakowane były prawidłowo. Ich łączna długość wynosi **73,80 km** i są to:

- ® Międzynarodowy Szlak Rowerowy R-1 **25,25 km**,
- ® Transgraniczny Szlak Rowerowy R-64 „Wokół Zalewu Wiślanego” **18,40 km**,
- ® szlak zielony NIL-13z **7,00 km**
- ® szlak czarny NIL-201s **23,15 km**.

Pięć szlaków o łącznej długości **212,05 km** oznakowanych było w jednym kierunku i były to:

- ® szlak niebieski w Miłomłynie **34,00 km**
- ® szlak żółty w Miłomłynie **35,55 km**
- ® szlak czerwony w Miłomłynie **20,20 km**
- ® szlak żółty „Pan Samochodzik” **74,40 km**
- ® szlak żółto-zielony „Pochylnia” **47,90 km**

Trzy szlaki o łącznej długości **155,80 km** nie były oznakowane i były to:

- ® szlak zielony Zalewo – Jerzwałd **20,0 km**
- ® szlak niebieski Siemiany – Kamieniec – Siemiany **44,3 km**
- ® szlak czerwony „Wokół Jezioraka” **91,5 km**

Na podstawie scalonych dokumentów wypracowano wnioski i uzgodniono, że należy:

- ® włączyć prawidłowo oznakowane szlaki w sieć szlaków rowerowych obszaru Kanału Elbląskiego,
- ® szlak zielony NIL-13z przedłużyć do Elbląga włączając w jego przebieg szlak czarny NIL-201s, który należy oznakować na zielono,
- ® zachować przebieg szlaków w gminie Miłomłyn z niewielkimi zmianami oraz oznakować je w obu kierunkach – zrezygnować z pętli przy szlaku żółtym i niebieskim,
- ® szlak niebieski gminy Miłomłyn włączyć do niebieskiego szlaku regionalnego,

- ® szlaki gminy Morąg (Pan Samochodzik i Pochylnia) zostaną zlikwidowane przez ich twórcę. Fragmentami tych tras należy poprowadzić szlaki o charakterze regionalnym,
- ® szlaki nie oznakowane włączyć częściowo w przebieg nowych szlaków regionalnych,
- ® stworzyć w Iławie jeden węzeł szlaków rowerowych, np. przed punktem Informacji Turystycznej.

2.2. Koncepcja przebiegu szlaków rowerowych obszaru Kanału Elbląskiego¹⁰

Na podstawie inwentaryzacji istniejących szlaków rowerowych, uwarunkowań przyrodniczo – kulturowych, przystąpiono do opracowania koncepcji przebiegu szlaków. Przy jej opracowaniu uwzględniono w szczególności:

- ® **bezpieczeństwo turystów** (unikanie dróg o dużym natężeniu ruchu samochodowego – krajowych i wojewódzkich);
- ® **atrakcyjność trasy** (walory turystyczno - krajoznawcze terenu, zabytki architektury i kultury materialnej, osobliwości przyrodnicze, miejsca związane z historią regionu, muzea i izby historyczne, miejsca rekreacji);
- ® **powiązanie** projektowanego szlaku z istniejącą siecią szlaków;
- ® **stan zagospodarowania** turystycznego szlaku (baza usługowa, noclegowa, gastronomiczna);
- ® **wygodę** podróżowania (utwardzona nawierzchnia drogi);
- ® **dostępność** szlaku (możliwość dojazdu środkami komunikacji zbiorowej do wielu miejscowości na szlaku, możliwość przejazdu szlakiem przez cały rok).

Koncepcja tras rowerowych została zaprojektowana według „filozofii rybiego kręgosłupa i ości”. Filozofia ta zakłada główną trasę (kręgosłup), od której odchodzą trasy lokalne (ości). Daje to rowerzyście ogromne możliwości wyboru, zarówno, jeżeli chodzi o wybór konkretnej trasy, jaką może przejechać, miejsca, które może zwiedzić, czas, który może poświęcić na pobyt w danej okolicy. Wytyczono dwa główne szlaki rowerowe przebiegające wzdłuż Kanału Elbląskiego i drogi krajowej E 7, przecinając ją w miejscach najbardziej bezpiecznych oraz jeden pomocniczy i trzy łącznikowe, które połączyłyby dwa główne szlaki o łącznej długości **360,19** km, z możliwością ich rozbudowy, w tym:

- ® **zielony** (Elbląg, Gronowo Elbląskie, Rychliki, Zalewo, Iława, Radomno) o długości **145,83** km,
- ® **żółty** (Elbląg, Pasłęk, Małydy, Zalewo, Susz, Kisielice, Goryń) o długości **126,72** km,
- ® **niebieski** - pomocniczy (Zalewo, Miłomłyn, Iława) o długości **61,84** km,
- ® **czarny** - łącznikowy: Pasłęk – Kanał Elbląski o długości **7,40** km,
- ® **czarny** – łącznikowy: Sambród – Pochylnia Buczyniec o długości **9,90** km,
- ® **czarny** – łącznikowy: Jarnołtowo – Zajezerze o długości **8,50** km.

Przy opisie koncepcji przebiegu szlaków uwzględniono: rysunek mapowy, opis ogólny, opis szczegółowy, dokumentację fotograficzną, tabelaryczny przebieg szlaku.

¹⁰ Giziński Roman, Marcinkowska Jolanta, Mieczkowski Krzysztof, Olkowska - Woźniak Beata, Tomaszewski Marian. Koncepcja szlaków rowerowych w rejonie Kanału Elbląskiego. Elbląg 2007.

Przeprowadzone konsultacje społeczne (29 listopada 2007 roku w Elblągu) oraz szczegółowe uzgodnienia przebiegu i dokumentacji organizacji ruchu wskazały nieco inny przebieg szlaków, zwłaszcza na styku szlak rowerowy – drogi krajowe i przebieg po drogach wojewódzkich. W przyjętej koncepcji przebiegu szlaków rowerowych, uwzględniono wszystkie uwagi, skorygowano pierwotną koncepcję i wyznaczono łącznie **376,6 km** szlaków, w tym **145,8 km** szlaku zielonego, **130,9 km** żółtego, **68,5 km** niebieskiego, **24,0 km** czerwonego i **7,4 km** czarnego o przebiegu:

- ® **Szlak zielony – 145,8 km Elbląg** – Rubno – Nowakowo – Bielnik – Wikrowo – Jegłownik – Gronowo Elbląskie – Różany – Zwierzno – Brudzędy – Stare Dolno – Święty Gaj – Kwietniewo – **Rychliki** – Jelonki – pochylnie Kanału Elbląskiego – Lepno – Jarnołtowo – **Zalewo** – Dobrzyki – Jerzwałd – Siemiany – Piotrkowo – Szymbark – **Iława** – Katarzynki – jezioro Radomno;
- ® **Szlak żółty – 130,9 km** – Elbląg – Gronowo Górne – Przezmark – Piona – Myślecin – Weklisce – Aniołowo – Marianka – **Pasłek** – Rogajny – Kwitajny – Zielno – Kronin – Zielonka Pasłęcka – Sambród – **Małdyty** – Zajezerze – Jarnołtowo – Bądky – **Zalewo** – Półwieś – Witoszewo – Bądze – Kamieniec – Rudniki – Olbrachtowo – Olbrachtówko – **Susz** – Bałoszyce – Łęgowo – **Kisielice** – Goryń;
- ® **Szlak niebieski – 68,5 km - Zalewo** – Śliwa – Boreczno – Duba – Mozgowo – Karnity – Dębinka – **Miłomłyn** – Liwa – Boguszewo – Makowo – Szałkowo – **Iława**
- ® **Szlak czerwony – 24,0 km - Iława** – Rudzienice – Tynwałd – **Jezierzyce**
- ® **Szlak czarny – 7,4 km - Pasłek** – Krasin – **Kanał Elbląski**.

W dalszym etapie prac opracowano dokumentację organizacji ruchu, uzgodniono i zatwierdzono. Ostatecznie, na podstawie stałej dokumentacji organizacji ruchu uzyskano zgodę na przebieg i oznakowanie **365,4 km** szlaków rowerowych. Uzgodniona dokumentacja stałej organizacji ruchu dotyczyła:

- 1) przecięcia szlaków rowerowych w 7 punktach dróg krajowych: Nr 7, 16, 22¹¹;
- 2) projektu stałej organizacji ruchu po 7 drogach wojewódzkich: 505, 515, 519, 526, 527, 536¹²
- 3) trzech projektów stałej organizacji ruchu po drogach powiatu elbląskiego, iławskiego, ostródzkiego¹³
- 4) projektu stałej organizacji ruchu po drogach gminnych: ul. Spacerowa i Partyzantów w Pasłęku¹⁴

2.3. Przyjęte sposoby znakowania szlaków rowerowych Kanału Elbląskiego

W trakcie uzgodnień i konsultacji społecznych dokonano wyboru sposobu znakowania. Zdecydowano o potrzebie szkolenia znakarzy. Przystąpiono do zdobywania środków na prace znakarskie i zakupy znaków.

¹¹ Polinkowski Jacek. Projekt stałej organizacji ruchu w miejscach przecięć szlaków rowerowych z drogami krajowymi na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Drogi krajowe Nr 7,16,22. Elbląg 2007.

¹² Mieczkowski Krzysztof, Tomaszewski Marian. Projekt stałej organizacji ruchu w ciągu dróg wojewódzkich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, Elbląg 2008.

¹³ Mieczkowski Krzysztof, Tomaszewski Marian. Projekt stałej organizacji ruchu w ciągu dróg powiatowych na terenie powiatu elbląskiego, iławskiego, ostródzkiego, Elbląg 2008.

¹⁴ Stowarzyszenie Łączy Nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania w Elblągu. Projekt stałej organizacji ruchu w ciągu ulic Spacerowej i Partyzantów w Pasłęku. Elbląg 2008.

Przyjęto sposoby znakowania szlaków (tras) rowerowych stosowane przez PTTK posilując się instrukcją i „Poradnikiem znakarza turystycznych tras szlaków rowerowych”¹⁵. Zdecydowano o zakupie znaków i drogowskazów oraz tablic informacyjnych na drogi krajowe i wojewódzkie, oraz znaków typu R-1 na żółty szlak rowerowy. Poproszono partnerskie gminy o zakup brakującego oznakowania i Związek Gmin Kanału Ostródzko-Elbląskiego i Pojezierza Ławskiego w Ostródzie o zakup 21 tablic informacyjnych z rysunkiem mapowym szlaków.

Przystąpiono do mieszanego sposobu znakowania szlaków:

- ® poprzez **malowanie** lub naklejanie znaków na drzewach, słupach, murach przy użyciu szablonów znakarskich;
- ® przy **użyciu** znaków drogowych dla szlaków (tras) rowerowych zgodnych z Ustawą – Prawo o ruchu drogowym (znaki kategorii R) i załącznikiem nr 1 do Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 3 lipca 2003 roku w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz.U. 2003, Nr 220, poz. 2181). Wyróżnia się następujące grupy znaków służących do oznakowania szlaków (tras) rowerowych:
 - > znaki przebiegu szlaku (trasy): R-1, R-1a, R-1b;
 - > znaki informacyjne: R-3, E-1 do E-22, tablice z przebiegiem lub siecią szlaków (tras) rowerowych;
 - > znaki uzupełniające o charakterze ostrzegawczym wynikające z Ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*.

Do oznakowania krajowych szlaków (tras) rowerowych stosuje się znaki w pięciu kolorach: czerwonym (skrót: c), niebieskim (n), zielonym (z), żółtym (y) i czarnym (s).

Przykłady zastosowanych znaków i drogowskazu:

czerwony - znak R-1 przebiegu szlaku (trasy) – podstawowy,
 żółty i zielony znak R-1b zmiany kierunku szlaku (trasy)
 niebieski znak R-1a początku (końca) szlaku (trasy)
 czerwony znak R-3 drogowskaz szlaku (trasy)

¹⁵ Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze zarząd Główny Komisja Turystyki Kolarskiej. Poradnik znakarza turystycznych tras (szlaków) rowerowych. Warszawa 2006.

3. Znakowanie szlaków rowerowych i ich rozbudowa

3.1. Stan oznakowania szlaków rowerowych Kanału Elbląskiego w 2009 roku

Szlaki rowerowe w obszarze Stowarzyszenia Łączy Nas Kanał Elbląski LGD w Elblągu:

1. Międzynarodowa Trasa Rowerowa R-1: Bągart – Elbląg	25,2 km
2. Transgraniczny Szlak Rowerowy „Wokół Zalewu Wiślanego” R-64: Kępiny Wielkie – Elbląg	18,4 km
3. Szlak koloru czarnego: Iława – Katarzynki (granica gmin)	7,0 km
4. Szlak koloru zielonego LGD Kraina Drwęcy i Pasłęki w Łukcie: granica gminy Miłomłyn – Samborowo	13,1 km
5. Szlak koloru czerwonego: Miłomłyn – Miłomłyn	18,1 km
6. Szlak koloru żółtego: Tarda – Tarda	25,0 km
7. Szlak koloru czarnego: Liwa – Karnity	17,2 km
RAZEM:	124,0 km

Szlaki rowerowe oznakowane przez Stowarzyszenie Łączy Nas Kanał Elbląski LGD w Elblągu:

1. Szlak zielony: Elbląg – Katarzynki (granica gmin) - **145,8 km** (jest oznakowane **136,6 km**; 5,2 km jest z Elbląga Carrefure do Rubna oraz 4 km jest w Iławie: granica miasta – dworzec PKP)
2. Szlak żółty: Elbląg – Goryń - **130,9 km** (jest oznakowane **128,9 km**; 2 km jest do Elbląga Dworzec PKP)
3. Szlak niebieski: Iława – Zalewo **68,5 km**
4. Szlak czerwony: Iława – Jezierzycy **24,0 km**
5. Szlak czarny: Pasłęk – Kanał Elbląski **7,4 km**

RAZEM: 376,6 km szlaków rowerowych o wyznaczonym przebiegu, w tym oznakowane **365,4 km**, w tym **120 szt.** znaków zawieszanych

376,6 km – uzgodniona koncepcja i przebieg

365,4 km – zatwierdzona koncepcja i przebieg

288,1 km – zakończone malowanie szlaków, w tym:

128,9 km szlaku żółtego

109,2 km szlaku zielonego

42,6 km szlaku niebieskiego

6,0 km szlaku czarnego

1,4 km szlaku czerwonego

Przebieg szlaków rowerowych obrazuje schematyczny rysunek mapowy „Szlaki rowerowe w obszarze Kanału Elbląskiego”, stanowiący załącznik Nr 1 do niniejszej pracy zaliczeniowej.

3.2. Koncepcja rozbudowy szlaków rowerowych Kanału Elbląskiego w 2009 r.

Niedokończone znakowanie szlaków rowerowych to skutek niekompletnej dokumentacji uzgodnionych odcinków przebiegu szlaków i braku środków finansowych na zakupy znaków, drogowskazów, słupów i prac znakarckich. Zaistniała również potrzeba rozbudowy szlaków i przygotowania do znakowania nowych znakarzy – opiekunów szlaków rowerowych.

W trakcie warsztatów nad nową Lokalną Strategią Rozwoju obszarów wiejskich Kanału Elbląskiego na lata 2009-2015 oraz dyskusji w gronie hobbystów rowerowych zdecydowano o potrzebie dalszej rozbudowy szlaków rowerowych o **140 km** wokół jezior: Druzno, Goryńskiego, Trupel i Karaś. Na 2009 rok zaplanowano przygotowanie dokumentacji organizacji ruchu około 140 km nowych szlaków rowerowych wokół Jezior: Druzno, Goryńskie, Trupel i wzdłuż jeziora Ruda Woda od Ostródy do Małdyt oraz uzupełnienie oznakowania **377 km** istniejących szlaków.

Rozbudowa i kompleksowe oznakowanie wytyczonych szlaków rowerowych wymaga:

- ® **opracowania koncepcji, dokumentacji organizacji ruchu 140 km** nowych szlaków:
 - ✓ wokół jeziora Druzno i połączenie ze szlakiem zielonym wzdłuż Kanału Elbląskiego i pochylni, jako największych atrakcji obszaru;
 - ✓ z Gorynia wokół Jeziora Goryńskiego;
 - ✓ z Kisielic wokół jeziora Trupel łączący istniejące szlaki: żółty z niebieskim, zielonym i czerwonym w ławie;
 - ✓ z Ostródy do Małdyt, łączący szlak niebieski z żółtym oraz cały obszar LGD Łukta.
- ® **przeгляdu oznakowania** na całej długości wytyczonych szlaków i **dokonanie uzupełnień** na **86 km** znakami malowanymi,
- ® **przeгляdu i uzupełnienia** oznakowania znakami i drogowskazami **377 km** szlaków.

Ponadto do uzgodnienia pozostaje dokumentacja organizacji ruchu następujących odcinków dróg wojewódzkich i gminnych:

- 1) Gmina Pasłęk – szlak żółty – ul. Kraszewskiego + nowa inwestycja na rondzie;
- 2) Gmina Kisielice – szlak żółty – centrum miasta koło kościoła do drogi krajowej Nr 16;
- 3) Gmina Małdyty – szlak żółty – ul. Kopernika;
- 4) Gmina Zalewo – szlak żółty i niebieski – rynek;
- 5) Gmina Rychliki – szlak zielony – Lepno, Kąty;
- 6) Miasto Elbląg – szlak żółty – Rondo Kaliningrad – Gronowo Górne.

Przeprowadzono już (18 maja 2009 roku) konsultacje przebiegu szlaku niebieskiego wokół jeziora Druzno, który rozpoczyna swój przebieg w Elblągu łącznie ze szlakiem międzynarodowych R-1 i okala jezioro Druzno do przecięcia z drogą krajową Nr 7 w Komorowie Żuławskim. Poprowadzono go głównie u podstawy wałów, na granicy rezerwatu ptactwa wodnego i błotnego.

Szlak czarny łącznikowy wyprowadza rowerzystów z depresyjnych Żuław w kierunku pochylni Całuny na Kanale Elbląskim i łączy się ze szlakiem zielonym przy pochylni Jelenie.

Uzgodniony przebieg szlaku wokół jeziora Druzno zawiera załącznik Nr 2.

Wokół jeziora Goryńskiego zaproponowano przebieg szlaku czarnego łączącego się z żółtym szlakiem rowerowym w Goryniu. Przedłużono również przebieg szlaku czerwonego z ławy do Kisielic, okalającego po drodze jeziora Karaś i Trupel. Konsultacje w tej sprawie zaplanowana na 26 maja 2009 roku.

Uzupełnienia o nowe szlaki rowerowe wymaga również odcinek z Ostródy do Małdyt.

Infrastruktura szlaków rowerowych pozostawia bardzo wiele do życzenia. Konieczne jest **dokończenie** znakowania istniejących szlaków, ich obudowa infrastrukturą turystyczną, współpraca regionów przy tworzeniu szlaków długodystansowych, ich wzmożona promocja przy włączeniu społeczności lokalnej w procesy konsultacji przebiegu nowych szlaków, praktycznej nauki znakowania szlaków i tworzenia obszarowych produktów turystycznych poprzez organizację rajdów oraz imprez promocyjnych połączonych z warsztatami rzemiosła.

Dlatego kolejny etap prac na szlakach rowerowych Krainy Kanału Elbląskiego to ich obudowa małą rowerową infrastrukturą turystyczną typu miejsca postojowe, zadaszone wiaty, stoły i ławeczki, kosze na śmieci, stojaki do rowerów, parkingi rowerowe, wypożyczalnie rowerów.

Na naszych szlakach ciągle brakuje drogowskazów i warsztatów naprawczych, ale także organizatorów turystyki rowerowej oraz hoteli i restauracji nastawionych na przyjmowanie turystów rowerowych z możliwością bezpiecznego parkowania roweru z bagażami.

Rozwój turystyki rowerowej to kompleksowe zadanie. Prócz dobrze zaplanowanej i wykonanej trasy bardzo ważnym elementem jest ich promocja, ciągłe doskonalenie oznakowania, dostosowanie przebiegu do potrzeb i oczekiwań turystów, standaryzacja szlaków i przystosowywanie bazy noclegowej i usługowej do potrzeb turystów rowerowych, łączenia różnych form wypoczynku, np. rower + sporty wodne, rower + wycieczka statkiem. Ważne jest tworzenie marki Krainy Kanału Elbląskiego, kojarzonej także z rowerem¹⁶¹⁷.

¹⁶ Martens Hilde. Jak zadowolić rowerzystów w: [Polska Pięknieje], kwiecień 2009, str. 20-21.

¹⁷ Szoszkiewicz Andrzej. Dbamy o standardy w: [Polska Pięknieje], Styczeń 2009, strona 10-11.

4. Promocja szlaków rowerowych

4.1. Rajdy rowerowe jako produkt turystyczny obszaru Kanału Elbląskiego

Przygotowane i dobrze oznakowane szlaki rowerowe wymagają kompleksowej promocji. Bez niej szlaki będą puste. Nie jest znany potencjał obszaru i jego wartość wśród społeczności lokalnej, regionu i kraju i nie są znane szlaki rowerowe. Brak jest lokalnych organizatorów turystyki. Nie ma umiejętności tworzenia pakietów obszarowych produktów turystycznych. Na 2010 rok zaplanowano wzmożoną **promocję turystyki** i szlaków **rowerowych** obszaru Kanału Elbląskiego poprzez tworzenie nowoczesnych pakietów obszarowych produktów turystycznych. Przewiduje się organizację rajdów rowerowych, konkursów, warsztatów rzemiosła, imprez promocyjnych i publikację materiałów promocyjnych jak ulotki, artykuły i film informacyjno-promocyjny.

Pozyskanie turystów rowerowych jest możliwe poprzez:

- ® zachęty do aktywnego wypoczynku wśród dzieci i młodzieży poprzez ośrodki szkolne,
- ® organizację konkursów z nagrodami uatrakcyjniającymi rajdy,
- ® połączenie rajdów z innymi imprezami integracyjno – promocyjnymi, warsztatami rzemiosła z udziałem lokalnych twórców, lokalnych liderów i lokalny samorząd,
- ® przyjazne nastawienie mieszkańców i ośrodków noclegowo – gastronomicznych do turystów rowerowych.

Ważnym elementem promocji szlaków rowerowych są **nazwy tematyczne rajdów**, związane z cechami charakterystycznymi danego miejsca, historią, wydarzeniem, postacią, krajobrazem. Nazwy szlaków rowerowych w obszarze Kanału Elbląskiego połączono z nazwami rajdów.

Pierwszym rajdem gwiazdzistym organizowanym ćwiczebnie w ramach szkoleń pn. „Produkty turystyczne” 15 września 2007 roku przez Stowarzyszenie Łączy Nas Kanał Elbląski LGD w Elblągu był **I Ogólnopolski Rajd Szlakiem Pana Samochodzika**. Obejmował trasy rowerowe, konne, piesze, żeglowne i kajakowe. Rajd i szlak związane z postacią pisarza Zbigniewa Nienackiego, który żył i pracował w Jerzwałdzie nad Jeziorakiem. Rajd zakończono biesiadą turystyczną uświetnioną koncertem Zespołu Czerwony Tulipan z Olsztyna.

W ramach wspomnianego szkolenia wypracowano **9** produktów turystycznych, z czego **6** dotyczyło rajdów rowerowych. Ich nazwy to:

® Śladami Georga Jacoba Steenke	szlak niebieski
® Byli tu przed nami ... Mennonici na Żuławach	szlak zielony
® Rowerem wokół jeziora Druzno	szlak zielony
® Szlakiem Pocztyliona	szlak żółty
® Szlakiem Napoleona	szlak żółty
® Szlakiem Pana Samochodzika	szlak zielony

Rajdem, który zorganizowano dwukrotnie (w 2007 i 2008 roku) był **Rajd Śladami Georga Jacoba Steenke** w Miłomłynie. Nazwę rajdu związane z projektantem, budowniczym i administratorem Kanału Elbląskiego.

Kolejnym rajdem, który zorganizowano 26 czerwca 2008 roku przez kilku partnerów, w tym Stowarzyszenie Łączy Nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania w Elblągu i połączono z dużą imprezą promocyjną „Skarby Depresji” w Markusach był **Rajd Szlakami Mennonitów**, budowniczych kultury materialnej Żuław. „**Menonici** – olędrzy – przybywali do Polski w XVI i XII wieku. Zasady wiary i postępowania mennonitów obejmują one m.in.:

- ® pracowitość, kult pracy, fachowość (melioracja, rolnictwo, budownictwo),
- ® kolegalność - wybór pastorów przez wiernych, silna autonomia,
- ® samorządność,
- ® zakaz noszenia i używania broni, odmawianie służby wojskowej,
- ® zakaz przysięgania na cokolwiek,
- ® zakaz sprawowania wysokich urzędów.”¹⁸

Na 2009 rok zaplanowano na tym obszarze dwa rajdy gwiazdziste połączone z imprezami promocyjno-integracyjnymi:

- ® **I Rajd Szlakiem Pocztyliona** – 13 czerwca 2009 roku – rowerowy i pieszy, biegnący z Elbląga i Pasłęka do Aniołowa. Uczestnicy rajdu wezmą udział w V Międzyregionalnym Zlocie Miłośników Aniołów w Aniołowie, gmina Pasłęk. Organizatorem rajdu jest Stowarzyszenie Łączy Nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania w Elblągu we współpracy ze Związkiem Harcerstwa Polskiego Hufiec w Pasłęku, pod patronatem Starosty Elbląskiego i PTTK Oddział Ziemi Elbląskiej w Elblągu,
- ® **Rajd gwiazdzisty po drogach i bezdrożach** Krainy Kanału Elbląskiego podczas Festiwalu Kanału Elbląskiego w Pasłęku 26 września 2009 roku organizowany przez Marszałka Województwa Warmińsko Mazurskiego w partnerstwie ze Starostą Elbląskim i Burmistrzem Pasłęka.

W kolejnych latach w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju zaplanowano coroczną promocję innego odcinka szlaku pod nazwami tematycznymi rajdów.

Ponadto w Stowarzyszeniu Łączy Nas Kanał Elbląski w porozumieniu z 15 partnerami poczyniono starania o uzyskanie dotacji z innych źródeł na promocję szlaków rowerowych poprzez organizację 7 rajdów gwiazdzistych połączonych z lokalnymi imprezami promocyjno – integracyjnymi obszaru Kanału Elbląskiego oraz warsztatami artystycznymi z udziałem lokalnych twórców i animatorów kultury. Są to:

- ® Rajd Szlakiem Mennonitów i Dożynki Gminne w Markusach
- ® Rajd i impreza Skarbów Depresji
- ® Rajd Wokół Jezioraka i Agropiknik w Siemianach
- ® W Krainie Wiatraków i Dożynki Gminne w Kisielicach
- ® Od Kanta do Steenke i Piknik Rodzinny w Małdytach
- ® Śladami Georga Jacoba Steenke i Dni Miłomłyna
- ® Szlakami Templariuszy i Dni Zalewa

¹⁸ Chmielewski Witold. Rola małych ojczyzn w rozwoju lokalnym w: [Materiały konferencyjne „Program LEADER kuźnia lokalnych liderów”, Ostróda 2009., str. 9-10.

4.2. Przewodniki po szlakach rowerowych i mapy

Dotychczas wydano pierwszy przewodnik z mapą po obszarze Kanału Elbląskiego¹⁹ i mapę z wyrysowanym przebiegiem szlaków rowerowych, ale nie odpowiadają one do końca na potrzeby turystów rowerowych. Kolejny przewodnik i mapę po Krainie Kanału Elbląskiego zaplanowano do wydania w 2009 roku w ramach projektu: „Zintegrowany system promocji turystycznej obszaru Kanału Elbląskiego”²⁰. Wznowienie wydania przewodnika i mapy planuje również LGD Kanału Elbląskiego. Są to dopiero pierwsze „jaskółki” kompleksowego podejścia do promocji całego spójnego obszaru.

Na 2010 rok w ramach promocji przewidziano opracowanie i wydanie przewodnika po szlakach rowerowych w tym:

- ® zebranie dokumentacji fotograficznej i założeń do przewodnika o tematycznych szlakach rowerowych i ulotek o produktach turystycznych,
- ® opracowanie historyczne, kulturowe, przyrodnicze,
- ® opis tras i zebranie informacji praktycznych,
- ® redakcja przewodnika tematycznego tras rowerowych i ulotek,
- ® opracowanie graficzne, skład i druk przewodnika oraz ulotek o obszarowych produktach turystycznych.

4.3. Film o szlakach rowerowych jako obszarowym produkcie turystycznym

Kraina Kanału Elbląskiego doczekała się kilku filmów. Żaden z nich nie opowiada o obszarowych produktach turystycznych Kanału Elbląskiego. Zaplanowane do wykonania w 2010 roku przygotowanie produkcji filmu obejmie: opracowanie scenariusza filmu, zatrudnienie zespołu realizacyjnego film, produkcja kopii i dystrybucja filmu.

Krótkie spoty reklamowe zamierza stworzyć Urząd Marszałkowski w ramach wspomnianego projektu promocyjnego.

Do kompleksowej promocji szlaków rowerowych można przystąpić dopiero w momencie ich dobrego przygotowania, czyli: dobrej jakości dróg rowerowych, bezpiecznych, dobrze oznakowanych, z odpowiednią infrastrukturą i miejscami do odpoczynku.

W planie promocji należy uwzględnić przede wszystkim dostępność map i urządzeń GPS, przewodników oraz umiejętność dotarcia z informacją do turystów. Inaczej szlaki będą puste.

Wydane dotychczas przez LGD Kanału Elbląskiego mapy i przewodniki zwróciły uwagę Grupy Rowerowej NEKSUS z Elbląga, która 17 maja 2009 roku pokonała rowerami **170 km** żółtym szlakiem rowerowym z Elbląga do Gorynia i Iławy²¹.

¹⁹ Praca zbiorowa. Obszar Kanału Elbląskiego. Przewodnik z mapą. Stowarzyszenie Łączy Nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania, Elbląg 2008.

²⁰ „Zintegrowany system promocji turystycznej obszaru Kanału Elbląskiego” jest realizowany jako projekt kluczowy w RPO Warmia i Mazury 2007-2015 przez Zarząd Województwa Warmińsko –Mazurskiego w partnerstwie z powiatem elbląskim, iławskim i ostródzkim.

²¹ Kamm Marek. Goryń – szlak żółty. http://www.fotosik.pl/pokaz_obrazek/a0fdf0b47e007c13.html

5. Podsumowanie i wnioski końcowe

Doświadczenia wynikające z dotychczasowej partnerskiej współpracy różnych podmiotów na obszarze Kanału Elbląskiego pozwalają z optymizmem spojrzeć na perspektywy rozwoju Krainy Kanału Elbląskiego.

Uświadomiony bogaty **potencjał** ludzki, przyrodniczy, kulturowy i historyczny obszaru Kanału Elbląskiego to idealne przesłanki do rozwoju turystyki aktywnej, w tym rowerowej. Rozpoznane potrzeby turystycznego zagospodarowania obszaru pozwoliły wypracować nowoczesną wizję rozwoju, misję, cele i zadania do realizacji przez różne organizacje i instytucje. Rezultatem wspólnych starań jest podnoszenie atrakcyjności turystycznej obszaru. Można ją osiągnąć poprzez tworzenie niepowtarzalnej oferty turystycznej. Rejsy „statkiem po trawie” to za mało. Można je wzbogacić „kajakiem po trawie” z motywem Jana Pawła II.

Największy potencjał ma jednak turystyka rowerowa tworzona na bazie wytyczonych i dobrze oznakowanych szlaków rowerowych. Istnieje możliwość wdrożenia pakietu produktów turystycznych opartych o tematyczne szlaki rowerowe, piesze, np.: Szlak Pocztyliona, Mennonitów, Skarbów Depresji, Skarbów Templariuszy, Pana Samochodzika, Od Kanta do Steenke, Napoleona, Wokół Jezioraka, W Krainie Wiatraków, Świętego Wojciecha.

Na takich atutach jak niepowtarzalne smaki, kolory, zapachy, cisza i spokój, a nawet intensywność zieleni, mroki historii można tworzyć i odkrywać specyficzne produkty turystyczne.

Zaledwie kilkuletnia współpraca to ciągle za mało na zbudowanie spójnego wizerunku, stworzenie i utrwalanie marki Krainy Kanału Elbląskiego z oryginalnymi produktami turystycznymi. Przy takim potencjale do stworzenia niepowtarzalnej marki Krainy Kanału Elbląskiego, rozpoznawalnej w Polsce i w Europie, wymagana jest niezwykła determinacja.

Kompleksowe przygotowanie i oznakowanie szlaków rowerowych z udziałem znakarzy - lokalnych opiekunów szlaków oraz włączenie społeczności lokalnej do wspólnej promocji szlaków i turystyki oraz zdrowego stylu życia podniesie **atrakcyjność turystyczną obszaru** Kanału Elbląskiego. Obszar kojarzony z wodą i rowerem przyczyni się do narodzin tożsamości lokalnej i regionalnej. Powstanie **obszarowy produkt turystyczny** o nowej jakości, spójny z innymi w regionie (imprezy, pikniki, festyny, festiwale i in.).

Tworzenie szlaków rowerowych to cenna inicjatywa przedstawicieli społeczności lokalnej, dlatego warto pobudzać zapał i energię konieczną do dalszej aktywności środowisk lokalnych na rzecz rozwoju lokalnego. Ułatwienie aktywności społeczności lokalnej oraz ciekawa i nowoczesna oferta dla turystów, dzieci i młodzieży, która ożywi rozwój lokalny, dając zatrudnienie mieszkańcom poprzez korzystanie z kwater agroturystycznych, wypożyczalni sprzętu rowerowego, bezpośrednich zakupów w gospodarstwa rolnych, dbałość o porządek i poprawę estetyki, rozwój rzemiosła.

Tego wszystkiego trzeba się dopiero nauczyć poprzez praktyczne działanie. Taką rolę ma spełnić realizacja opracowywanych projektów.

Kompleksowa promocja szlaków rowerowych wymaga:

- ® poznania wartości posiadanego potencjału, w tym szlaków rowerowych przez społeczność lokalną,
- ® wypracowania i utrwalenia nośnych nazw szlaków i rajdów kojarzonych z miejscem,
- ® umiejętności przygotowania pakietów obszarowych produktów turystycznych łączących rajdy, konkursy, imprezy i biesiady turystyczne,
- ® opracowania i wydania materiałów promocyjnych, jak przewodniki po szlakach rowerowych, ulotki, oferty turystyczne.
- ® promocji medialnej, w tym opracowanie filmu promocyjno-informacyjnego, artykułów prasowych i zakupu 1 edycji 4 emisji w 6 portalach internetowych i in.

6. Bibliografia

1. Giziński Roman, Marcinkowska Jolanta, Mieczkowski Krzysztof, Olkowska - Woźniak Beata, Tomaszewski Marian. Koncepcja szlaków rowerowych w rejonie Kanału Elbląskiego. Elbląg 2007.
2. Mieczkowski Krzysztof. Inwentaryzacja szlaków rowerowych w obszarze Kanału Elbląskiego. Elbląg 2007.
3. Mieczkowski Krzysztof Tomaszewski Marian. Projekt stałej organizacji ruchu w ciągu dróg powiatowych na terenie powiatu elbląskiego. Elbląg 2008.
4. Mieczkowski Krzysztof Tomaszewski Marian. Projekt stałej organizacji ruchu w ciągu dróg powiatowych na terenie powiatu iławskiego. Elbląg 2008.
5. Mieczkowski Krzysztof Tomaszewski Marian. Projekt stałej organizacji ruchu w ciągu dróg powiatowych na terenie powiatu ostródzkiego. Elbląg 2008.
6. Mieczkowski Krzysztof Tomaszewski Marian. Projekt stałej organizacji ruchu w ciągu dróg wojewódzkich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Elbląg 2008.
7. Praca zbiorowa. Instrukcja znakowania szlaków turystycznych. Polskie Towarzystwo Turystyczno - Krajoznawcze Zarząd Główny Komisji Turystyki Kolarskiej. Warszawa 2006.
8. Praca zbiorowa. Poradnik znakarza turystycznych tras (szlaków) rowerowych. Polskiego Towarzystwo Turystyczno Krajoznawczego Zarządu Głównego Komisji Turystyki Kolarskiej. Warszawa 2006.
9. Praca zbiorowa Studium zagospodarowania przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego. Olsztyn 2000.
10. Praca zbiorowa. Studium, wykonalności „Zintegrowany system promocji turystycznej obszaru Kanału Elbląskiego” RPO Warmia i Mazury 2007-2013 Oś priorytetowa „Turystyka”, działanie 2.2. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Olsztyn 2008.
11. Praca Zbiorowa. Waloryzacja i program ochrony alei przydrożnych województwa warmińsko-mazurskiego. Regionalny Ośrodek Badań Dokumentacji Zabytków w Olsztynie. Olsztyn 2007.

12. Polska Pięknieje. Warszawa styczeń, kwiecień 2009.
13. Ustawy i rozporządzenia o ruchu drogowym.
14. Pańczuk Stanisława, Effenberg Gabriela, Zarudzki Ryszard. Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Kanału Elbląskiego. Stowarzyszenie Łączy Nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania w Elblągu, Elbląg – Ostróda – Iława 2006.
15. Lokalna Strategia Rozwoju Obszaru Kanału Elbląskiego, Elbląg 2009.
16. Program rozwoju turystyki w obszarze Kanału Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego. Związek Gmin Kanału Ostródzko-Elbląskiego i Pojezierza Iławskiego w Ostródzie.
17. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko Mazurskiego. Olsztyn 2006.
18. Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013.

7. Informacja o załącznikach

1. Mapa szlaków rowerowych obszaru Kanału Elbląskiego
2. Mapa przebiegu szlaku rowerowego wokół jeziora Druzno.